

gentum, et pecuniam, et equos, et familiam, et cætera? Absit. Iste ipsum solum amat, gratis amat; quia in ipso habet omnia, quia per ipsum facta sunt omnia¹. « Perdidisti, inquit, omnem qui fornicatur abs te. »

XXXIV. Tu autem quid facis? « Mihi autem adhærere » Deo bonum est². » Hoc est totum bonum. Vultis amplius? Doleo volentes. Fratres, quid vultis amplius? Deo adhærere nihil est melius, quando eum videbimus facie ad faciem³. Modo ergo quid? Quia adhuc peregrinus loquor: « Adhærere, inquit, Deo bonum est: » sed modo in peregrinatione, quia nondum venit res, « Ponere in » Deo spem meam. » Quandiu ergo nondum adhæsisti, ibi pone spem. Fluctuas, præmitte ad terram ancoram. Nondum hæres per præsentiam, inhære per spem. « Ponere in Deo spem meam. » Et quid hic ages, ponens in Deo spem tuam? Quod erit negotium tuum, nisi ut laudes quem diligis, et facias tecum coamatores ejus? Ecce si amares aurigam, non rapes cæteros ut tecum amarent? Amator aurigæ quacumque transit loquitur de illo, ut cum illo eum ament et cæteri. Gratis amantur flagitiosi homines, et a Deo præmium quæritur ut ametur? Ama Deum gratis, nulli invidias Deum. Rapite eum quotquot potestis, quotquot possessuri estis: non fit angustus; nullos in illo limites facietis; totum singuli possidebitis, et totum omnes habebitis. Ergo hoc fac cum hic es, id est, cum ponis in Deo spem tuam. Quid enim sequitur? « Ut annuntiem omnes laudes tuas in atriis filiæ Sion. Ut » annuntiem omnes laudes tuas; » sed ubi? « In atriis » filiæ Sion: » quia prædicatio Dei præter Ecclesiam inanis est. Parum est laudare Deum, et annuntiare omnes laudes ejus. In atriis filiæ Sion annuntia. Ad unitatem tendere, noli dividere populum; sed rape ad unum, et fac

¹ Joan. 1, 3. — ² Psal. LXXII, 28. — ³ I Cor. XIII, 12.

unum: Oblitus sum quandiu dixi. Jam finito Psalmo, et ex isto odore conjicio me diuturnum habuisse sermonem: sed studiis vestris non sufficio; violenti estis nimis: utinam ista violentia rapiatis regnum coelorum!

ENARRATIO

IN PSALMUM LXXIII.

Sermo ad populum.

I. PSALMI hujus titulus est, « Intellectus Asaph¹. » Asaph latine Congregatio, græce Synagoga dicitur. Videamus quid intellexerit ista Synagoga. Nos autem intelligamus primitus Synagogam: exinde intelligemus quid intellexerit Synagoga. Omnis congregatio generali nomine Synagoga appellatur: et pecorum et hominum potest dici congregatio; non autem hic pecorum congregatio est, quando audivimus intellectum. Nam homo cum in se neglexerit intellectum in honore positus, quid de illo dictum est, audi: « Homo in honore positus non intellexit, com- » paratus est jumentis insensatis, et similis factus est » illis². » Quia ergo non est pecorum congregatio, nec diu disserendum est, nec diligentius commendandum: sed quia hominum est, quorum hominum sit hoc debemus intelligere. Non utique eorum hominum est, qui in honore positi non intelligentes, comparati sunt jumentis insensatis, et similes facti sunt eis; sed eorum qui intelligunt. Præscribit enim hoc titulus Psalmi, dicens: « In-

¹ Psal. LXXIII, 1. — ² Id. XLVIII, 13.

» lectus Asaph. » Intelligens ergo quædam congregatio est, cujus vocem audituri sumus. Sed quoniam proprie Synagoga dicta est congregatio populi Israël, ita ut ubicumque audierimus Synagogam, non jam soleamus intelligere nisi populum Judæorum; videamus ne forte ipsius vox sit in isto Psalmo. Sed qualium Judæorum, et qualis populi Israël? Non enim paleæ, sed forte frumenti¹, non ramorum fractorum², sed forte confirmatorum. « Non enim omnes, qui sunt ex Israël, hi sunt Israëlita? » sed in Isaac, inquit, vocabitur tibi semen: hoc est, » non hi qui filii carnis, hi filii Dei; sed filii promissionis » deputantur in semine³. » Sunt ergo quidam Israëlita, ex quibus erat ille de quo dictum est, « Ecce vere Israëlita, in quo dolus non est⁴. » Non secundum hoc dico, quod et nos Israëlita sumus, quia et nos semen Abraham sumus. Gentibus quippe loquebatur Apostolus, cum diceret: « Ergo semen Abraham estis, secundum promissionem hæredes⁵. » Secundum hoc ergo omnes Israëlita, qui sequimur vestigia fidei patris nostri Abraham. Sed illo modo hic intelligamus Israëlitarum vocem, quomodo dixit Apostolus: « Nam et ego Israëlita sum ex semine » Abraham, de tribu Benjamin⁶. » Hic ergo intelligamus quod Prophetæ dixerunt: « Reliquiæ salvæ fient⁷. » Reliquiarum itaque salvatarum audiamus hic vocem; ut loquatur Synagoga, quæ acceperat Vetus Testamentum, et intenta erat in promissa carnalia; et ex hoc factum est, ut nutarent ei pedes. Nam et in alio quodam Psalmo, ubi etiam titulus habet Asaph, quid dicitur? « Quam bonus Deus Israël rectis corde! Mei autem pene moti sunt » pedes. » Et quasi diceremus: Unde tibi moti sunt pedes? « Paulominus, inquit, effusi sunt gressus mei, quia

¹ Matth. III, 12. — ² Rom. XI, 17. — ³ Id. IX, 6-8. — ⁴ Joan. I, 47. — ⁵ Gal. III, 29. — ⁶ Rom. XI, 1. — ⁷ Id. IX, 17.

» zelavi in peccatoribus, pacem peccatorum intuens. » Cum enim secundum promissa Dei ad Vetus Testamentum pertinentia expectaret felicitatem terrenam, animadvertit eam abundare apud impios; in his rebus, quas expectabat a Deo, pollere illos, qui non colerent Deum: et tanquam sine causa Deo servisset, nutaverunt pedes ejus. Ibi enim dicit: « Ecce ipsi peccatores, et abundantes in sæculo » obtinuerunt divitias. Numquid in vano justificavi cor » meum¹? » Videte quemadmodum paulominus effusi sunt gressus ejus, ut jam dicat sibi anima: Quæ utilitas, quia servio Deo? Ecce ille non servit, et felix est; ego servio, et laboro. Postremo puta quia ego felix sum; quando et ille felix est, qui non servit, quare me putem ideo felicem esse quia servio? Ille autem Psalmus, cujus testimonium produxi, præcedit istum quem nunc in manibus habemus.

II. Opportune autem non ex nostra, sed ex Dei dispensatione factum est, ut modo audiremus ex Evangelio: « Quia Lex per Moysen data est; Gratia et veritas per » Jesum Christum facta est². » Si enim discernimus duo Testamenta, Vetus et Novum, non sunt eadem sacramenta, nec eadem promissa; eadem tamen pleraque præcepta. Nam, « Non occides: Non mœchaberis: Non furaberis: Honora patrem et matrem: Non falsum testimonium dixeris: Non concupisces rem proximi tui: Non » concupisces uxorem proximi tui³, » et nobis præceptum est; et quisquis ea non observaverit, deviat, nec omnino dignus est, qui accipere mereatur montem sanctum Dei, de quo dictum est: « Quis habitabit in tabernaculo tuo; aut quis » requiescet in monte sancto tuo⁴? Innocens manibus, et » mundo corde⁵. » Discussa ergo præcepta, aut omnia ea-

¹ Psal. LXXII, 1-3 et 12, 13. — ² Joan. I, 17. — ³ Exod. XX, 12-17. — ⁴ Psal. XIV, 1. — ⁵ Id. XXIII, 4.

dem inveniuntur, aut vix aliqua in Evangelio, quæ non dicta sint a Prophetis. Præcepta eadem; sacramenta non eadem, promissa non eadem. Videamus quare præcepta eadem: quia secundum hæc Deo servire debemus. Sacramenta non eadem, quia alia sunt sacramenta dantia salutem, alia promittentia Salvatorem. Sacramenta Novi Testamenti dant salutem; sacramenta Veteris Testamenti promiserunt Salvatorem. Cum ergo jam teneas promissa, quid quæris promittentia, habens jam Salvatorem? Hoc dico, teneas promissa, non quod jam acceperimus vitam æternam; sed quia jam venerit Christus, qui per Prophetas prænuntiabatur. Mutata sunt sacramenta; facta sunt facilia, pauciora, salubriora, feliciora. Promissa quare non eadem? Quia promissa est terra Chanaan, terra copiosa, fructuosa, affluens lacte et melle; promissum regnum temporale, promissa felicitas sæculi, promissa foecunditas filiorum, promissa subjectio inimicorum¹. Hæc omnia ad terrenam felicitatem pertinent. Sed quare ipsa primo promitti oportebat? « Quia non primo quod » spiritale est, sed quod animale: postea, inquit, spiritale. Primus homo de terra terrenus, secundus homo » de cælo cœlestis: qualis terrenus, tales et terreni; et » qualis cœlestis, tales et cœlestes. Sicut portavimus » imaginem terreni, portemus et imaginem ejus qui de » cælo est². » Ad imaginem terreni pertinet Vetus Testamentum; ad imaginem cœlestis Novum Testamentum. Sed ne quisquam putaret ab alio factum esse hominem terrenum, ab alio cœlestem; ideo Deus ostendens se esse utriusque creatorem, etiam utriusque Testamenti se esse voluit auctorem; ut et terrena promitteret in Vetere Testamento, et cœlestia in Novo Testamento. Sed quandiu prius homo terrenus es? quandiu terrena sapis? Numquid

¹ Exod. iii, 8. — ² 1 Cor. xv, 46-49.

quoniam puero dantur quædam puerilia ludicra, quibus puerilis animus avocetur, propterea grandescenti non ei excutuntur e manibus, ut aliquid jam utilius tractet, quod grandem decet? Verumtamen tu ipse dedisti filio tuo, et nuces parvulo, et codicem grandi. Non ergo, quia illa quasi ludicra puerorum Deus per Novum Testamentum excussit de manibus filiorum, ut aliquid utilius daret grandescens, propterea priora illa non ipse dedisse putandus est. Ipse utrumque dedit. « Sed Lex ipsa per » Moysen data est; Gratia et veritas per Jesum Christum » facta est¹: » gratia, quia impletur per charitatem, quod per litteram jubebatur; veritas, quia redditur quod promittebatur. Hoc ergo intellexit Asaph iste. Denique omnia, quæ Judæis promissa fuerant, ablata sunt. Ubi est regnum eorum? ubi templum? ubi unctio? ubi sacerdotes? ubi jam apud illos Prophetæ? Ex quo venit, qui per Prophetas prædicabatur, in illa gente jam nihil horum est; jam perdidit terrena, et nondum quærit cœlestia.

III. Inhærere ergo terrenis, quamvis ea Deus donet, non debes. Verumtamen non quia inhærere eis non debemus, alium ea dare, nisi Deum, credere debemus; ipse ea dat: sed noli pro magno expectare ab eo bonum, quod dat et non bono. Nam si pro magno ea daret, malis ea non daret. Ideo autem ea voluit dare et malis, ut discant boni aliud ab eo quærere, quod non dat et malis. Illi autem inhærentes terrenis miseri, et non de illo præsumentes qui fecit cœlum et terram, qui eis dedit et ipsa terrena; qui eos etiam temporaliter de Ægypti captivitate liberavit; qui eos per divisum mare duxit, qui eorum inimicos persequentes fluctibus obruit²; non in illo præsumentes qui daret utique cœlestia grandibus, sicut terrena parvulis dedit, timentes perdere quod acceperant,

¹ Joan. 1, 17. — ² Exod. xiv, 22 et 28.

occiderunt qui dederat. Hæc dicimus, fratres, ut homines de Novo Testamento discatis non inhærere terrenis. Si enim illi inexcusabiliter terrenis inhæserunt, quibus ipsum Novum Testamentum nondum fuerat revelatum; quanto inexcusabilius terrena sectantur, quibus jam promissa coelestia in Novo Testamento revelata sunt! Nam recolite, fratres mei, quid dictum sit a persequentibus Christum. « Si dimiserimus eum, venient Romani, et tollent » nobis, et locum, et gentem¹. » Videte quia timendo terrena perdere, Regem cœli occiderunt. Et quid eis factum est? Perdiderunt etiam ipsa terrena: et ubi occiderunt Christum, ibi occisi sunt: et cum terram nolentes perdere, datorem vitæ occiderunt, eandem terram occisi perdiderunt; et eo tempore quo illum occiderunt, ut ex ipso tempore admonerentur, quare ista perpessi sunt. Quando enim eversa est civitas Judæorum, Pascha celebrabant, et in multis millibus hominum tota ipsa gens convenerat ad illius festivitatis celebrationem. Ibi Deus, per malos quidem, sed tamen ille bonus; per injustos, sed justus et iustus; ita in eos vindicavit, ut perimerentur multa hominum millia, et ipsa civitas everteretur. Hoc in isto Psalmo plangit « Intellectus Asaph, » et in ipso planctu tanquam intellectus discernit terrena a cœlestibus, discernit Vetus Testamentum a Novo Testamento: ut videas per quæ transeas, quid expectes, quid relinquant, quibus hæreas. Sic ergo cœpit.

IV. « Ut quid repulisti nos, Deus, in finem? » Repulisti » in finem, » ex persona populi Judæorum, et ex persona congregationis, quæ proprie Synagoga appellatur. « Ut quid repulisti nos, Deus, in finem? » Non reprehendit, sed quærit « Ut quid, » quamobrem, propter quid hoc fecisti? Quid fecisti? « Repulisti nos in finem. » Quid est,

¹ Joan. xi, 48. — ² Psal. LXXIII, 1. — ³ Exod. iv, 1-4. — ⁴ Gen. iii, 4, 5.

« in finem? » Forte usque in finem sæculi. An repulisti nos in Christum, qui finis est omni credenti? « Ut quid » enim repulisti nos, Deus, in finem? Iratus est animus » tuus super oves gregis tui? » Quare iratus es super oves gregis tui, nisi quia terrenis inhærebamus, et pastorem non agnoscebamus?

V. « Memento congregationis tuæ, quam possedisti ab » initio². » Numquid ista potest esse vox Gentium? Numquid Gentes possedit ab initio? Sed possedit semen Abraham, populum Israël etiam secundum carnem natum de Patriarchis patribus nostris: quorum nos filii facti sumus, non veniendo de carne, sed imitando fidem. Illi autem a Deo possessi ab initio, quid eis contigit? « Memento congregationis tuæ, quam possedisti ab initio. Redemisti virgam » hereditatis tuæ³. » Ipsam congregationem tuam, « Virgam » hereditatis tuæ redemisti. » Hanc ipsam congregationem dixit virgam hereditatis. Respiciamus ad factum primum, quando voluit possidere ipsam congregationem, liberans illam de Ægypto, quod signum dederit Moysi, cum diceret Moyses ei: « Quod signum dabo, ut credant mihi, » quia tu me misisti? Et Deus ait ad illum: Quid in manu » tua portas? Virgam. Projice illam in terram. Et dimi- » sit virgam in terram, et facta est serpens; et expavit » Moyses, et fugit Moyses ab eo. Et ait illi Dominus: Ap- » prehende caudam ejus. Et apprehendit; et reversa est » in statum suum, virga facta, sicut antea virga erat. » Quid significat? Non enim frustra factum est. Interrogemus Litteras Dei. Quid serpens persuasit homini? Mortem⁴. Ergo mors a serpente. Si mors a serpente, virga in serpente, Christus in morte. Ideo etiam cum a serpentibus in deserto morderentur et necarentur, præcepit Dominus

¹ Rom. x, 4. — ² Psal. LXXIII, 2. — ³ Exod. iv, 1-4. — ⁴ Gen. iii, 4, 5.

Moysi, ut serpentem æneum exaltaret in eremo, et admoneret populum, ut quisquis a serpente morsus esset, illum intueretur, et sanaretur¹. Sic et fiebat : sic et homines a venenis, morsi a serpentibus, sanabantur intuendo serpentem. Sanari a serpente, magnum sacramentum. Quid est, intuendo serpentem sanari a serpente? Credendo in mortuum salvari a morte. Et tamen expavit et fugit Moyses². Quid est, ab illo serpente fugisse Moysen? Quid, fratres, nisi quod scimus in Evangelio factum? Mortuus est Christus, et expaverunt Discipuli, et ab illa spe in qua fuerant recesserunt³. » Sed quid dictum est? « Apprehende caudam ejus⁴. » Quid est, caudam? Posteriora comprehende. Hoc significavit et illud : « Posteriora mea videbis⁵. » Primo factus serpens, sed cauda retenta facta virga; primo occisus, postea resurrexit. Est etiam in cauda serpentis finis sæculi. Quia sic modo mortalitas Ecclesiæ ambulat : alii eunt, alii veniunt per mortem tanquam per serpentem; quia a serpente mors seminata est : sed in fine sæculi tanquam cauda, redimus ad manum Dei, et efficimur stabilitum regnum Dei, ut impleatur in nobis : « Redemisti virgam hæreditatis tuæ. » Sed qui Synagogæ vox est; redempta autem virga hæreditatis Dei magis apparet in Gentibus; occulta autem spes Judæorum, vel eorum qui futuri sunt ut credant, vel eorum qui eo tempore crediderunt, quando misso Spiritu sancto, Discipuli omnium gentium linguis locuti sunt⁶. Tunc enim aliquot millia de Judæis ipsis Christi crucifixoribus crediderunt : et quia prope inventi erant, ita crediderunt, ut omnia quæ habebant venderent, et pretia rerum suarum ante pedes Apostolorum ponerent⁷. Quia ergo occultum erat hoc, magisque redemptio virgæ Dei clara futura erat in Gentibus : expla-

¹ Num. xxi, 8, et Joan. iii, 14. — ² Exod. iv, 3. — ³ Luc. xxiv, 21. — ⁴ Exod. iv, 4. — ⁵ Id. xxxiii, 23. — ⁶ Act. ii, 4. — ⁷ Id. iv, 34.

nat unde dicat quod dixit : « Redemisti virgam hæreditatis tuæ. » Hoc dixit non de Gentibus, in quibus manifestum est. Sed unde? « Montem Sion. » Adhuc et mons Sion potest aliter intelligi. « Istum quem inhabitasti in ipso. » Ubi erat populus ante, ubi institutum templum, ubi celebrata sacrificia, ubi omnia illo tempore necessaria Christum promittentia. Promissio, cum res redditur, jam fit superflua. Nam antequam reddatur quod promittitur, necessaria est ipsa promissio, ne promissum sibi obliviscatur cui promittitur, et non expectando moriatur. Oportet ergo ut expectet, ut cum venerit accipiat : ideo non debet deserere promissionem. Propter hoc non deserabantur figuræ, ut veniente die, umbræ tollerentur. « Montem Sion istum quem inhabitasti in ipso. »

VI. « Eleva manum tuam in superbiam eorum in finem. » Quomodo nos repellebas in finem, sic « Eleva manum tuam in superbiam eorum in finem. » Quorum superbiam? A quibus eversa est Jerusalem. A quibus autem, nisi a regibus Gentium? Bene elevata est manus ejus in superbia eorum in finem : nam et ipsi jam Christum cognoverunt. « Finis enim Legis Christus ad justitiam omni » credenti¹. » Quam bene illis optat? Quasi iratus loquitur, et maledicere videtur : et utinam eveniat quod maledicit ; imo jam in nomine Christi evenire gaudeamus. Jam tenentes sceptrum, subduntur ligno crucis : jam fit quod prædictum est : « Adorabunt eum omnes reges terræ, » omnes gentes servient illi². » Jam in frontibus regum pretiosius est signum crucis, quam gemma diadematis. « Eleva manum tuam in superbiam eorum in finem. » Quanta maligne operatus est inimicus in sanctis tuis ! In his quæ sancta tua erant, id est, in templo, in sacerdotio, in illis omnibus sacramentis, quæ illo tempore fue-

¹ Rom. x, 4. — ² Psal. lxxi, 11.

runt, « Quanta maligne operatus est inimicus? » Revera inimicus tunc operatus est. Gentes enim tunc, quæ hoc fecerunt, deos falsos colebant, simulacra adorabant, dæmonibus serviebant : operati sunt tamen multa mala in sanctis Dei. Quando possent, nisi permitterentur? Quando autem permitterentur, nisi jam sancta illa primo promissiva necessaria non essent, cum ipse qui promiserat teneatur? Ergo « Quanta maligne operatus est inimicus in » sanctis tuis? »

VII. « Et gloriati sunt omnes qui oderunt te¹. » Servos attende dæmonum, servos simulacrorum : quales tunc Gentes erant, quando everterunt templum et civitatem Dei : « Et gloriati sunt. In medio solemnitate tuæ. » Mementote quod dixi, tunc eversam esse Jerusalem, cum ipsa solemnitas ageretur : in qua solemnitate Dominum crucifixerunt. Congregati sævierunt, congregati perierunt.

VIII. « Posuerunt signa sua signa, et non cognoverunt². » Habebant signa, quæ ibi ponerent, vexilla sua, aquilas suas, dracones suos, signa romana ; aut etiam statuas suas, quas primo in templo posuerunt ; aut forte « Signa sua, » quæ audierant a vatibus dæmonum suorum. « Et non cognoverunt. » Quid non cognoverunt? « Quia non haberes in » me potestatem, nisi tibi data esset desuper³. » Non cognoverunt, quia non ipsis honor delatus est, ut affligerent, ut caperent vel everterent civitatem ; sed impietas eorum tanquam securis Dei facta est. Facti sunt instrumentum irati, non in regnum placati. Facit enim hoc Deus, quod plerumque facit et homo. Aliquando iratus homo apprehendit virgam jacentem in medio, fortasse qualecumque sarmentum, cædit inde filium suum ; ac deinde projicit sarmentum in ignem, et filio servat hære-

¹ Psal. lxxiii, 4. — ² Ibid. 5. — ³ Joan. xix, 1.

ditatem : sic aliquando Deus per malos erudit bonos, et per temporalem potentiam damnandorum exercet disciplinam liberandorum. Quid enim? putatis, fratres, quia vere sic data est disciplina illi genti, ut omnino periret? Quanti inde postea crediderunt, quanti adhuc credituri sunt? Alia est palea, aliud frumentum ; super utrumque tamen intrat tribula : sed sub una tribula aliud comminuitur, aliud purgatur. Quantum bonum nobis Deus præstitit de malo Judæe traditoris? De ipsa sævitia Judæorum quantum bonum præstitum est fidelibus Gentibus? Occisus est Christus, ut esset in cruce quem attenderet qui esset a serpente percussus¹. Sic ergo et isti forte a divinis suis audierant, quia debuerunt ire ad Jerusalem, et capere eam ; et cum cepissent atque evertissent eam, dixerunt sibi quod a dæmonibus suis factum sit : « Posuerunt signa » sua signa, et non cognoverunt. » Quid non cognoverunt? « Sicut in egressum desuper. » Quia nisi desuper egrederetur jussio, nunquam sævientibus Gentibus in Judæorum populum talia licerent. Sed egressum est desuper : quomodo dicit Daniel : « A principio orationis tuæ » egressus est sermo². » Hoc et Dominus ipsi Pilato inflanti se, et ponenti signa sua signa, et non cognoscenti, et dicenti ad Christum : « Mihi non respondes? nescis quia » potestatem habeo occidendi te, et potestatem habeo » dimittendi te? » Et Dominus ad inflatum, tanquam vesicam reflandam pungens : « Non haberes, inquit, in me » potestatem, nisi data tibi esset desuper³. » Sic et hic : « Posuerunt signa sua signa, et non cognoverunt. » Quomodo non cognoverunt? « Sicut in egressum desuper. » Quomodo egressus factus fuerat desuper, ut hoc impleteretur, numquid sic illi cognoscere potuerunt?

IX. Jam percurramus versus istos, eversa Jerusalem,

¹ Num. xxi, 8. — ² Dan. ix, 23. — ³ Joan. xix, 10, 11.

propterea quia et manifesti sunt, et non libet immorari nec in poena inimicorum. « Quasi in sylva lignorum securibus conciderunt januas ejus in idipsum, in dolabro et fractorio dejecerunt eam¹. » Id est, conspiranter, constanter : « In dolabro et fractorio dejecerunt eam. »

X. « Incenderunt igni sanctuarium tuum, polluerunt » in terra tabernaculum nominis tui². »

XI. Dixerunt in corde suo, cognatio eorum in unum. » Quid dixerunt ? « Venite, comprimamus omnes solemnitates Domini de terra Domini³, » ex persona hujus interpositum est, ex persona Asaph. Non enim illi sævientes Dominum appellarent, cujus templum evertabant. « Venite, comprimamus omnes solemnitates Domini a » terra. » Quid Asaph ? quid intellectus Asaph in his ? quid ? Non proficit vel disciplina data ? Mentis pravitas non corrigitur ? Eversa sunt omnia quæ primo erant : nusquam sacerdos, nusquam altare Judæorum, nusquam victima, nusquam templum. Ergo nihil aliud agnoscendum est quod huic decedenti successit ? aut vero hoc promissivum signum auferretur, nisi venisset quod promittebatur ? Videamus ergo hic modo intellectum Asaph, videamus si proficit ex tribulatione. Attende quid dicat : « Signa nostra non vidimus, jam non est Propheta, et nos non » cognoscet adhuc⁴. » Ecce isti Judæi qui se dicunt non agnosci adhuc, id est, in captivitate adhuc se esse, nondum se liberari, expectant adhuc Christum. Venturus est Christus, sed veniet ut judex : primo vocator, postea discretor. Veniet, quia venit, et eum venturum esse manifestum est : sed jam desuper veniet. Ante te erat, o Israël ! Quassatus es, quia offendisti in jacentem : ne conteraris, observa desuper venientem. Ita enim prædictum est per Prophetam : « Quisquis offenderit in lapidem illum, con-

¹ Psal. LXXIII, 6. — ² Ibid. 7. — ³ Ibid. 8. — ⁴ Ibid. 9.

» quassabitur, et super quem venerit, conteret eum¹. » Conquassat parvus, conteret magnus. Jam signa tua non vides, jam non est Propheta : et dicis : « Et nos non agnoscet adhuc : » quia vos non agnoscitis adhuc. « Jam non » est Propheta, et nos non agnoscet adhuc. »

XII. « Usquequo, Deus, exprobrabit inimicus² ? » Clama quasi derelictus, quasi desertus : clama tanquam æger, qui medicum cedere quam curari maluisti : non te agnoscit adhuc. Vide quid fecerit, qui te non agnoscit adhuc. Etenim quibus non est annuntiatum de eo, videbunt ; et qui non audierunt, intelligent³ : et tu adhuc clamas : « Jam non est Propheta, et nos non cognoscet adhuc. » Ubi est intellectus tuus ? « Irritat adversarius nomen tuum » in finem. » Ad hoc irritat adversarius nomen tuum in finem, ut iratus corripias, corripiens cognoscas in finem : aut certe « In finem, » usque ad finem. Usque ad quem finem ? Quousque cognoscas, quousque clames, quousque apprehensa cauda redeatur ad regnum.

XIII. « Utquid avertis manum tuam et dexteram tuam » de medio sinu tuo in finem⁴ ? » Iterum aliud signum quod datum est Moysi. Quomodo enim superius de virga signum, ita et de dextera. Cum enim illud factum esset de virga, dedit Deus alterum signum : « Mitte, inquit, » manum tuam in sinum tuum. Et misit : Produca eam. Et » produxit : et inventa est alba, » id est, immunda. Albor enim in cute, lepra est, non candor⁵. Ipsa enim hæreditas Dei, id est, populus ejus foras ab eo missus, immundus factus est. Sed quid illi ait : « Revoca eam in sinum » tuum Revocavit, et reversa est ad colorem suum⁶. » Quando hoc facis, ait Asaph iste ? Quousque dexteram tuam alienas a sinu tuo, ut foris immunda remaneat ?

¹ Isaï. viii, 14, 15, et Luc. xx, 18. — ² Psal. LXXIII, 10. — ³ Isaï. lii, 15, et Rom. xv, 21. — ⁴ Psal. LXXIII, 11. — ⁵ Levit. xiii, 15. — ⁶ Exod. iv, 6, 7.